

4. Buddhistske grupper 2010-2020

Af Jørn Borup, lektor, afdeling for religionsvidenskab, Aarhus Universitet. E-mail: jb@cas.au.dk

I 2020 er der 16 buddhistiske trossamfund i Danmark. Det er fem grupper flere end for ti år siden, og fire gange så mange, som for tyve år siden. De første år bestod de buddhistiske trossamfund af fire grupper orienteret mod henholdsvis tibetansk og thailandsk buddhisme. Det buddhistiske landskab i dag er meget bredere og repræsenteret ved flere traditioner og etniske oprindelser. Foruden de anerkendte trossamfund er der desuden 20 grupper, hvoraf de 18 primært henvender sig til etnisk danske konvertitbuddhister. Antal buddhister er meget svært at angive, men skønsmæssigt vil der i alt være op mod 35.000, hvoraf de 7.000 er medlemmer af trossamfundene. Begge tal har været stigende i alle år, ikke mindst de sidste ti år. Dette skyldes primært to årsager; immigrant-buddhisterne og deres efterkommere bliver flere, og gruppernes egne data samt metode til bearbejdelse heraf har skiftet igennem årene. Også uden for de organiserede gruppers verden finder buddhismen sine veje frem til danskerne. Mindfulness er udbredt i samfundet, og i både medier og populærkultur viser buddhistiske symboler og tanker sin indirekte indflydelse både indenfor og uden for religionens verden.

Buddhistiske anerkendte trossamfund (anerkendelsesår i parentes)

2010 (11 grupper)	2020 (16 grupper)	Buddhistisk retning/primær etnicitet
Karma Kadjy Skolen (1988) http://buddha.dk/buddhisme/karma-kadjy-skolen/	Karma Kadjy Skolen	Vajrayana, dansk
Wat Thai Denmark Brahma Vihara Buddhist Monastery (1993) http://www.watthaidk.com/index.php?lay=show&ac=article&id=241639	Wat Thai Denmark Brahma Vihara Buddhist Monastery	Theravada, thailandsk
Karmapa Trust Sangye/Tashi Ling (1994) https://karmapatrust.dk	Karmapa Trust Sangye/Tashi Ling	Vajrayana, dansk
Watpa Copenhagen (Sunnataram Copenhagen) (?) https://watpacph.org	Watpa Copenhagen (Sunnataram Copenhagen)	Theravada, thailandsk
Phendeling – Center for Tibetansk Buddhisme (2005) https://phendeling.dk/wp/	Phendeling – Center for Tibetansk Buddhisme	Vajrayana, dansk
The Buddhist Organisation Dhammakaya i Danmark (2009) https://www.dhammakaya.dk	The Buddhist Organisation Dhammakaya i Danmark	Theravada, thailandsk

Tendai Danmark, Tendai Buddhistisk Center (2009)		(Mayahana, dansk)
Den Burmesiske Theravada Buddhistforening Buddha Ramsi (2010) http://buddharamsidk.blogspot.com/p/denmark.html	Den Burmesiske Theravada Buddhistforening Buddha Ramsi	Theravada, burmesisk
Den vietnamesiske Buddhistiske Kulturforening Quang Huong (2009) http://quanghuong.dk/da/	Den vietnamesiske Buddhistiske Kulturforening Quang Huong	Mahayana, vietnamesisk
Den vietnamesiske Buddhistiske Kulturelle Forening Chua Lieu Quan (?)	Den vietnamesiske Buddhistiske Kulturelle Forening Chua Lieu Quan	Mahayana, vietnamesisk
Center for Visdom og Medfølelse (2009) https://www.fpmt.dk	Center for Visdom og Medfølelse	Vajrayana, dansk
	Foreningen Stupa Karma Kagyu Buddhistisk Sangha (2012)	Vajrayana, dansk
	Foreningen Rangjung Yeshe Sangha (2012) http://www.gomde.dk/87/sangha-foreningen	Vajrayana, dansk
	Srilankansk-Danske Buddhistiske Religiøse og Kulturelle Forening (2014)	Theravada, srilankansk
	Guan Yin Citta Buddhism Kultur Forening i Danmark (2018)	Mahayana, kinesisk
	SGI Danmark (2018) https://sgi-dk.org	Mahayana, dansk

Buddhistisk diversitet

Der er ingen fælles tværbuddhistisk gruppe i Danmark, der repræsenterer alle (eller bare de fleste) former for buddhisme. Københavnske Phendeling og aarhusianske Øsal Ling er dog trods deres primære tilknytning til tibetansk buddhisme åbne for arrangementer i deres centre fra også andre traditioner. Ellers er den organiserede buddhisme herhjemme stadig typisk opdelt efter tradition og etnicitet. Den sydlige theravada-buddhisme udgør fem af grupperne i dag, mens syv grupper primært orienterer sig mod den tibetanske vajrayana-tradition og fire grupper derudover er med i den brede mahayana-buddhisme. En anden måde at kategorisere forskelligheden er ved at se på de etniske og kulturelle baggrunde. Otte af grupperne består af og henvender sig primært til et etnisk dansk segment. Syv af disse har relation til tibetansk buddhisme, typisk med en tibetansk lama som central lærer og spirituel leder. Siden de første to grupper inden for denne kategori (Karma Kagyu Skolen og Karmapa Trust) er der altså kommet fem flere af slagsen, hvilket ganske fint

illustrerer den popularitet, som netop tibetansk buddhisme har haft de seneste årtier. Overhovedet at opdele efter etnicitet kan synes problematisk, og i USA har enkelte identitetspolitiske forskere da også påpeget det fagligt og (måske i højere grad) moralsk forkerte heri, med henvisning både til 'buddhismens enhed' og den potentielt hierarkiske opdeling (og 'hvidvaskning') heraf. En sådan diskussion er (ligesom endnu ikke #metoo-debatten) kommet til den danske buddhisme.

Til gengæld må man fortsat konstatere, at der er en markant opdeling i de buddhistiske grupperinger baseret på netop etnisk oprindelse samt de kulturelle læsninger af buddhismen; den 'vestlige' buddhisme med fokus på individualiseret selvudvikling og meditation og den 'asiatiske buddhisme' med fokus på kollektiv fejring af højtider og kulturelt baseret sammenhold. Det betyder naturligvis ikke, at der ikke er socialt fællesskab i de tibetanske grupper, eller at der ikke findes individualiseret spiritualitet på de asiatiske templer. Der er bare et større fokus, og de to grupperinger mødes (stort set) slet ikke! Vietnamesiske immigranter og efterkommere kommer i de vietnamesiske templer, thaierne i de thailandske, srilankanerne i det srilankanske, og kun kinesere i Guan Yin Citta-gruppen. Kun få etniske danskere er tilstede ved højtiderne, typisk mænd med familierelationer til kvindelige buddhister. Der tales (og kommunikeres på online medier) på de respektive sprog, der henvises til oprindelseslandets kultur og religion, ligesom ritualer typisk har reference til de enkelte landes og kulturers traditioner. Der er i 2020 lige mange (otte af hver) primært 'konvertitbuddhistiske' og 'immigrantbuddhistiske' grupper, mens der i 2010 var henholdsvis fem og seks og i 2000 to af hver.

Soka Gakkai Denmark var i begyndelsen primært for herboende japanere, men har i dag næsten udelukkende danske (og andre vestlige) medlemmer og praktiserende. Gruppen har altså udviklet sig fra at være 'etno-religiøs' til at være mere dansk, trans-etnisk og global, hvilket da også er et af den internationale organisations primære idealer. Gruppen fik status som trossamfund i 2018. På samme måde kan thailandske Dhammakaya siges at være en mere transnational gruppe med vægt på meditation og større imødekommenhed overfor ikke-thaier. Dette er givetvis også en af grundene til, at gruppen i Thailand – ligesom Soka Gakkai i Japan – beskrives som en nyreligiøs gruppe, frem for en traditionel buddhistisk gruppe. Til gengæld er der ikke andre ikke-tibetanske 'etnisk danske' grupper. Der er ingen zen-grupper med status som anerkendt trossamfund, og den tidligere Tendai-gruppe med oprindelse i den japanske Tendai-buddhisme er siden blevet nedlagt og har skiftet navn til Dansk Dharmacenter. Sidstnævnte har ingen planer om at ansøge om at blive trossamfund, da man ikke skønner, at de økonomiske udgifter til revisorbistand er relevante.

Geografisk er buddhismen i Danmark også spredt noget mere, end for ti og 20 år siden. Der er stadig en overvægt af grupper med primær relation til etnisk danske 'konvertitbuddhister' i København. Kun Foreningen Rangjung Yeshe Sangha har placeret sig langt væk fra byen, i et naturskønt område på Djursland. På nær et enkelt vietnamesisk tempel, et srilankansk tempel og en mindre kinesisk gruppe, hører alle de immigrant-buddhistiske grupper til uden for København, flere af dem endog uden for storbyerne. Der er altså en generel tendens til, at konvertitbuddhister hører til i (stor)byerne og immigrantbuddhisterne hører til (også) uden for storbyerne, ligesom der er en tendens til, at de konvertitbuddhistiske grupper er langt mere informative på de sociale medier.

Nogle af trossamfundene består af flere templer og centre. Dhammakaya har fx listet adresse på templet i Korsør hos Kirkeministeriet, mens det er templet i Juelsminde, der under 'vedtægter' samme steds står som hovedadresse. Karma Kagyu Skolen har hovedadresse i København, men har centre på Lolland, i

Aarhus, Aalborg, Silkeborg, Esbjerg, Vejle og Odense og Soka Gakkai Danmark har op mod 70 lokale grupper rundt omkring i landet.

Buddhisme uden trossamfund

Ikke alle buddhister organiserer sig i trossamfund. Hvis grupperne er tilstrækkeligt store, kan der være økonomiske fordele forbundet hermed (primært med skattefradrag ved donationer), ligesom der er en vis 'symbolsk kapital' ved at være blåstemplet som 'rigtig' religiøs organisation. Der er da også en tendens til, at trossamfundene er mere stabile og 'langtidssikrede', end grupper uden denne status. Omvendt er der også visse udgifter og administrativt arbejde forbundet hermed, ikke mindst til betaling af revisor og definition af regler, der dybest set er skræddersyet en protestantisk religionsforståelse. Vedtægtsbeskrivelser og procedurer for godkendelse siger på samme måde mere om dansk foreningskultur, end om de religiøse grupper, der ansøger hertil. Der er derfor også en del grupper, der hverken har økonomi eller interesse i at aspirere til titlen 'trossamfund'. I 2015 talte jeg i alt 43 buddhistiske grupper, hvoraf 15 havde status som trossamfund. Det vil sige, at der var 28 buddhistiske grupper uden denne status. Dengang blev der også konstateret, at der siden undersøgelsen i 2005 var ni grupper, der var nedlagt. I 2020 er flere af disse ikke længere eksisterende. Til gengæld er der kommet nye til. Nogle er ganske små, og fungerer primært som studiegrupper uden fast tempel eller center. Andre er større, og typisk med tilknytning til andre grupper. Natural Forest Monastery in Randers er tæt relateret til Watpa Sunnataram-templet på Amager, mens Chua Van Hanh-templet i Odense har tætte relationer til de to andre vietnamesiske templer i København og Aarhus.

Følgende buddhistiske grupper uden status som trossamfund er identificeret i 2020. Listen er ikke endelig eller autoritativ, men nok det nærmeste, man (baseret på undersøgelse af aktive hjemme- og facebooksider) kan komme.

Buddhistiske grupper uden status som trossamfund

Vipassana Danmark (<https://dk.dhamma.org/da/>)

Triratna Buddhistsamfund Danmark - Buddhisme & Meditation (<https://www.facebook.com/Triratna-Danmark-Buddhistisk-Meditation-21423568860>)

Dansk Dharmacenter (<https://www.danskdharmacenter.dk/home/lessons/>)

Natural Forest Monastery in Randers (<https://www.thai-buddhist-tempel.dk>)

Shambala København (tidl. Shambala Studiegruppen København) (<https://shambhala.dk>)

Tarab Institute International (<http://www.tarab-institute.org/>)

Tergar København (<https://tergar.org/communities-and-practice-groups/find-a-center-or-group/copenhagen/>)

Tilogaard (<http://www.tilogaard.dk>) (tidligere også Bodhi Path)

Dharma Sydsjælland & Møn (<https://sites.google.com/site/dharmasydsjaelland/home>)

Samten Tse (<http://samtentse.dk>)

Dzogchen Community (<http://www.dzogchencommunity.dk>)

Tenzin Wangyal Rinpoches Sanga i Danmark (<https://www.facebook.com/ligminchacopenhagen/>)

Clear Light Kadampa Buddhist Centre (<http://meditateincopenhagen.org/>)

Buddhistisk Samfund (tidl. Skandinavisk Zen Center) (www.buddhistisksamfund.dk)

Zen Buddhistisk Forening (<http://www.zenbuddhistiskforening.dk/>)
One Drop Zendo (<http://onedropzendo.dk/>)
Ten Chi Dojo (<http://www.zen-odense.dk/om-os/ten-chi-dojo.html>)
Aarhus Zendo (<http://aarhuszendo.dk/>)
Buddha's Light International Association (BLIA) (<http://www.bliango.org>)
Chua Van Hanh (<http://chuavanhanh.dk/dansk/>)

Der er i alt 20 buddhistiske grupper uden status som trossamfund, langt de fleste (18 ud af 20) primært for 'konvertitbuddhister', og med en overvægt af tibetansk-orienteret buddhisme. Det er altså en nedgang siden 2015 på 8 grupper. Det var dog ikke undersøgt, hvorvidt grupperne i 2015 faktisk var aktive. Nogle af de såvel tidligere som nuværende især tibetanske grupper synes at være centreret omkring en bestemt lama, og aktivitetsniveau udelukkende baseret på dennes besøg.

Antal buddhister

Det er ganske umuligt at angive tal for, hvor mange buddhister, der er i Danmark. Hvornår er man 'buddhist'? Som troende, praktiserende, medlem af buddhistisk gruppe eller med 'buddhist' som identitetsmærke? Hvordan når man frem til en kortlægning af dette? Baseret på diverse teoretiske og metodiske overvejelser, kan man skønsomt antage, at der er omkring 30-40.000 buddhister i Danmark, eller mere end en fordobling i forhold til det anslåede antal i forbindelse med Det Danske Pluralisme-projekt i 2002. Heraf er 10-15 % 'konvertitter', mens langt de fleste er immigranter og efterkommere, hvis religiøsitet på mange måder minder om danske 'kulturkristnes'. Der er ca. 7000 medlemmer i de 16 anerkendte trossamfund, hvilket er næsten en fordobling af antallet af medlemmer på 10 år. Hertil skal dog understreges, hvor vigtigt det er, at være sig bevidst om data samt metoderne til analyse af disse. Mens Wat Thai i 2010 havde angivet antal medlemmer til at være 700, blev det året efter angivet til at være 2700, altså næsten fire gange så højt. Et sådant tal siger givetvis ikke noget om stigning i antal, men realistisk set mere om ændring i templets egne skøn. Indicier på antal kunne være de næsten 1600 medlemmer i den (meget lidt aktive) facebook-gruppe. Den mindst urealistiske metode til at angive tal på religion hos immigranter og efterkommere er at sammenligne med overordnede fra oprindelseslandene og derefter kvalificere disse i forhold til den konkrete migrationshistorie og danske kontekst. Fx vil der pga. srilankanernes flygtningehistorie være procentmæssigt færre buddhister, end hinduer (se også Marianne Q. Fibigers artikel om hinduer i Danmark i denne udgave af e-årbogen). At tallene på antal buddhister siden 2010 er steget med 50-60 % siger noget om markant stigning i antal immigranter og efterkommere, men altså i høj grad også om tilgængelige data og metoderne til måling heraf.

Skønsmæssigt antal immigrantbuddhister (og efterkommere) i Danmark 2020

(tallene er hentet fra Danmarks Statistik (statistikbanken.dk))

Oprindelsesland	Antal immigranter/ Efterkommere	Procent buddhister	Antal buddhister (afrundet)
Bhutan	954	80	750
Cambodia	387	90	350
Japan	1726	30	500
Kina	14890	20	3000
Myanmar	2618	50	1300
Nepal	4976	10	500
Singapore	508	40	200
Sri Lanka	12099	10	1200
Sydkorea	1648	20	2400
Taiwan	457	40	200
Thailand	13042	90	11750
Vietnam	15953	60	9500
Total			32.000

Mindfulness: buddhisme med eller uden buddhisme

Ud over dem, der er deltagende i buddhistiske grupper, er buddhismen også repræsenteret mere indirekte i Danmark som tema i en ganske udbredt populærkultur. Bøger om Dalai Lama, kurser i meditation, film og reklamer med buddhistiske motiver samt anvendelsen af buddhistiske termer som karma, dharma, nirvana, tantra og zen vidner noget om en tidligere eksotisk tradition, der er blevet 'hjemliggjort'.

Men måske er mindfulness det bedste eksempel herpå. Mindfulness var oprindeligt et klosterbuddhistisk meditationsritual, inden det i Burma og Sri Lanka i slutningen af det nittende århundrede som vipassana-meditation blev båret ud af klostrene, så også lægfolk kunne deltage i meditationspraksis. Vipassana kom også til USA og Europa, hvor der stadig er kurser i denne teknik, ofte relateret til den nu afdøde inder Goenkas programmer. I USA blev vipassana yderligere sekulariseret, og flere af buddhismens elementer blev pillet fra i mindfulness, mest systematisk udviklet af Jon Kabat-Zinn som mindfulness-baseret stressreduktion (MBSR). Mindfulness er i dag anvendt som behandlingsteknik i sundhedssystemet mod angst, stress, depression, alkoholmisbrug, søvnløshed, spiseforstyrrelser og kroniske smerter. Der undervises i det i fængsler og på hospitaler, i private virksomheder, på universitetet og i folketinget. Der findes ingen opgørelser over udbredelsen af mindfulness i Danmark, men i det danske cvr-register er registreret 135 selskaber og virksomheder, der bruger navnet 'mindfulness' (samt tre med 'mindfulness' og to med 'mindfull'). Ikke alle udøvere behøver dog være registreret, ligesom navnet ikke nødvendigvis siger noget om brug af mindfulness – der er også 38 selskaber og virksomheder med navnet 'buddha' og hele 106 med 'zen' (fra frisørsaloner og sushibarere til coachere og skønhedsklinikker). I Aarhus fandt vi i 2015 144 udbydere, hvilket i sig selv var en stigning på knap 75 % på bare fire år. Flere af udbyderne var buddhister eller så praksis som del af en bredere buddhistisk og/eller spirituel vej, mens andre angav det som en mere sekulær og 'klinisk' teknik. Mindfulness har rødder i buddhismen, men er altså ikke nødvendigvis i sig selv

altid brugt i buddhistisk regi. Alligevel må man konstatere, at netop fremvæksten og den markante stigning i udbud af og interesse i netop denne meditationsteknik nok hører til den væsentligste forandring i det buddhistiske landskab herhjemme de sidste ti år.

Litteratur

Danmarks Statistik www.statistikbanken.dk

Hedegaard, Marianne 2020 *Mindful Work: An Ethnography of Mindfulness and the Sociality of Feeling in Danish Workplaces*. Ph.d.-afhandling, tilgængelig på: [https://tors.ku.dk/ansatte/?pure=da%2Fpublications%2Fmindful-work\(4e85ee26-1a67-4d15-a99f-9efdf86819b8\).html](https://tors.ku.dk/ansatte/?pure=da%2Fpublications%2Fmindful-work(4e85ee26-1a67-4d15-a99f-9efdf86819b8).html) (set 8.1.21).

Borup, Jørn 2015. Diverse artikler om buddhisme i Danmark, herunder teori og metode: <https://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/2015> (set 8.1.21)

Borup, Jørn 2019. "Buddhism in Denmark" in Thich Nhat Tu (ed.) *Buddhism Around The World*. Religion Publisher: 145-161.